

องค์ความรู้ภูมิปัญญา เรื่อง ฝึมะกวกหรือฝึบกกวก(ฝึหม้อหนึ่ง)
อำเภอ เทิง จังหวัดเชียงราย

ตำนานฝึมะกวก-บกกวก

สมัยก่อน คนนิยมนับถือผี เป็นที่เคารพสักการะ ส่วนใหญ่จะเป็นพวกพราหมณ์ คนจำพวกนี้ จะรักษาขุนน้ำ ซึ่งเรียกว่า ฝึขุนน้ำ รักษาป่า ก็เรียกว่า ฝึป่า รักษาทุ่งนา ก็เรียก ฝึชานา รักษาหมู่บ้าน ก็จะพากันสงวนป่าอนุรักษ์ต้นไม้ไว้ใจกลางหมู่บ้าน หรือติดกับบ้าน เรียกว่า ฝึเสื้อบ้าน แล้วชาวบ้านก็จะทำหอฝึไว้ในดงหรือป่านั้น ส่วนบ้านเรือนก็จะทำร้าน/หิ้งไว้ในเรือน หรือบางครั้งสร้างหอไว้ในเขตบ้าน เรียกว่า ฝึเรือน ซึ่งผู้คนจะมีการนับถือต่างกันไปตามลัทธิหรือความเชื่อส่วนบุคคล

ตามตำนาน เล่าว่า มีคนชาวบ้านอยู่แห่งหนึ่ง มีต้นหมากเคราะห์ ต้นหนึ่งใหญ่ที่สุด มีผลใหญ่และรสหวาน เมื่อมีคนไปสอยหรือไปเขย่าต้น เพื่อนำผลมากิน มีนักปราชญ์ท่านหนึ่งถามว่า เพราะเหตุใดต้นไม้นี้จึงมีสองชื่อ คือมีทั้งเคราะห์และโชค จากนั้น อาจารย์ก็เอาหม้อหนึ่ง ใส่น้ำพร้อมอุปกรณ์หนึ่งข้าว แล้วเอาบกกวก อันหนึ่ง โดยใช้กลมสอดเข้าตรงกลางเหมือนแขนคน แล้วเอาเสื้อเก่าสีดำหม่นสวมเข้าตรงแขนมะกวก ดัดกระดุมเรียบร้อย นำไปวางไว้ใต้ต้นหมากเคราะห์ จากนั้น เขียนหนังสือติดต้นไม้ว่า “ถ้าใครอยากรู้ว่าวันนี้ เดือนนี้ ปีนี้ จะมีเคราะห์หรือมีโชค” ให้เอาข้าวตังบนหม้อหนึ่ง หากดลใส่ฝุ่นหรือข้าวสารมาวางไว้ แล้วให้คนที่ขวัญอ่อนและกลัวผี ๒ คน จับมะกวกทั้งสองข้าง แล้วให้คนที่มิเสียนุ่มนวลอ่อนหวาน ให้นำวอนฝึย่าหม้อหนึ่งใส่น้ำ จากนั้น ฝึย่าหม้อหนึ่งใส่น้ำ จะเข้าสู่สถิตอยู่ในมะกวก แสดงอิทธิฤทธิ์ออกมา จากนั้น ผู้คนก็จะผลัดเปลี่ยนกันซักถาม คำถามต่าง ๆ ที่อยากรู้ ตามต้องการ

ที่มา : ถอดความจาก คำบอกเล่าของ พ่อหนานศรี ฉลาดแจ่ม ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองช่วง อ.เทิง จ.เชียงราย

วัสดุ อุปกรณ์

๑.๑ หม้อหนึ่ง ใส่น้ำ	๑.๖ งานหรือพานสำหรับใส่ข้าวตอกดอกไม้
๑.๒ บกกวก (กระบอกไม้ไผ่)	๑.๗ เงินเหรียญ ๕ เหรียญ
๑.๓ เสื้อเก่าสีดำหม่น	๑.๘ เทียน ๕ เล่ม
๑.๔ กระดุม หรือถาด	๑.๙ ดอกไม้ขาว ๕ ดอก
๑.๕ ฝุ่น หรือข้าวสาร	๑.๑๐ เตาอั้งโล่

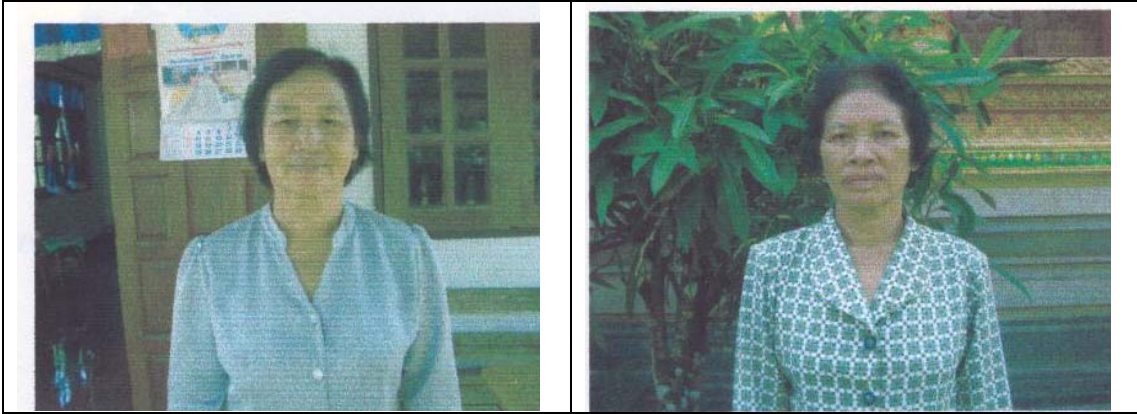
ขั้นตอนการทำนาย

๑. เตรียมคนทำพิธี ๓ คน (คนแกว่งบอกกวัก ๒ คน คนพูด ๑ คน) และเตรียมวัสดุอุปกรณ์
๒. เอาไข่ขาวตั้งบนหม้อหนึ่ง เอากระบอกลไม้ไผ่วางลงในไข่ขาว เอาไม้สอดขวางไว้ทำเป็นแขน (คล้าย ๆ หุ่นไล่กา)สวมเสื้อฟ้าสีดำหม่น
๓. ผู้ที่จะขอให้ทำนาย เป็นผู้นำไข่ขาวตอกคอกไม้ตามธรรมเนียมปฏิบัติและเงินค่าครู มอบให้ผู้รับทำนาย
๔. ผู้ขอให้ทำนาย แจงคำถาม ได้ตอบกับผู้ทำพิธี (ผู้ทำพิธี ถามตอบ ๑ คน,ผู้ทำพิธี ถีบบอกกวัก)๒ คน
๕. ผู้ทำพิธี ๒ คน ถีบบอกกวัก แกว่งไป-มา ใช้ปลาย (แขน) ข้างใดข้างหนึ่ง เขียนไปที่กระดิ่ง ซึ่งมีข้าวสารใส่ไว้แล้ว จะปรากฏเป็นรอยเส้นไป-มา หรือลักษณะต่าง ๆ ผู้ที่ทำหน้าที่ทำนาย ถามตอบ ก็จะพูดตอบคำถามให้กับผู้ที่มาขอให้ทำนาย เมื่อผู้ขอให้ทำนายได้ทราบคำตอบ คำทำนาย และพอใจแล้ว ผู้ทำพิธีก็จะจบการทำนาย
๖. เมื่อมีผู้ขอให้ทำนายอีก ก็ให้เริ่มใหม่ (ข้อ ๑ – ข้อ ๕)

หมายเหตุ การขอให้ทำนายทายทัก แต่เดิมนิยมขอให้ทำนายเกี่ยวกับ ของหาย , การเจ็บป่วย ปัจจุบันจะมีขอให้ทำนายเรื่อง โชค ลาก วาสนา คู่ครอง การเดินทางไกล ซาตาชีวิต

ภาพประกอบ

ผู้ให้ข้อมูล นางสุจิตร์ รูปกลม หมู่ ๑ บ้านหนองข่วง ต.แม่ลอย อ.เทิง จ.เชียงราย

ผู้จัดทำองค์ความรู้ นายสุนทร ดวงแก้ว นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอเทิง
จัดเก็บข้อมูลเมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๑